

Forma štátu Slovenskej republiky

Jaroslav Chovanec*

DOI: <https://doi.org/10.24040/sap.2022.9.1.28-44>

Abstrakt:

CHOVANEK, Jaroslav: *Forma štátu Slovenskej republiky*. Autor v článku na tému „Forma štátu Slovenskej republiky“ rozoberá a hodnotí v širších súvislostiach formu štátu ako významný štátoprávny zložený pojem, ktorý sa skladá z relatívne samostatných troch pojmov. Pod pojmom formy štátu rozumieme resp. chápeme organizáciu obsahu činnosti štátu a organizáciu štátnej moci a režimu fungovania. Ako aj jeho funkciu štátu, a to prostredníctvom sústavy štátnych orgánov a neštátnych organizácií. Formu štátu chápeme v dvojakom slova zmysle. a to v širšom a v užšom slova zmysle. Formu štátu v širšom slova zmysle predstavuje formu vlády, formu štátneho zriadenia a formu štátneho, resp. politického režimu. Formu štátu v užšom slova zmysle predstavuje forma vlády. Autor tieto významné štátoprávne pojmy definuje a pritom vychádza z teórie štátu a práva, ako aj z ústavného práva. V zmysle týchto dvoch odbornoteoreticko-vedných disciplín formu vlády chápeme ako: „Štruktúru najvyšších štátnych orgánov, spôsob ich tvorenia a vzájomné vzťahy medzi nimi.“ Ide o tieto najvyššie štátne orgány: parlament, prezident a vláda štátu. Z hľadiska formy vlády môžeme štáty rozdeliť na monarchie a republiky. Pod formou štátneho zriadenia „chápeme štruktúru štátu, organizáciu územia a občianstva a princípy vzájomných vzťahov medzi štátom ako celkom a štát skladajúcimi časťami“. Podľa formy štátneho zriadenia štáty delíme na jednotné resp. unitárne a zložené. Jednotný, resp. unitárny štát je charakteristický tým, že má celistvé územie, ktoré sa člení len na administratívno-teritoriálne jednotky, ktoré nemajú charakter štátnych útvarov. Zložený štát je charakteristický tým, že jeho časti tvoria samostatné štátne útvary, ktoré sú i nositeľmi znakov štátu, t. j. majú suverenitu štátu. Zložený štát pozná tri zakladajúce formy: federácie, reálne únie a moderné únie. Autor štúdie v súvislosti s hodnotením federácie, ako formy štátneho zriadenia rozoberá i federalistické teórie. Taktiež poukazuje na „konfederáciu“, ako formu spojenia štátov, ktoré sa spojili za účelom zvlášť vyhradených vecí (napríklad spoločná ochrana pred napadnutím a zabezpečením mieru vnútri konfederácie). Zúčastnené štáty si pritom ponechávajú svoju suverenitu. Štátny režim v článku je tiež definovaný, a to takto: „štátnym režimom rozumieme metódy vládnutia, metódy výkonu štátnej moci, to znamená spôsob ako sa štátna moc vykonáva. Štátny režim sa v zásade rovná metódam vládnutia.“ Podľa štátneho režimu štáty delíme na: demokratické, nedemokratické, a štáty s hybridným štátnym režimom. V závere článku autor konštatuje, že z hľadiska formy vlády je Slovensko republikou, podľa štátneho zriadenia je Slovensko jednotným – unitárnym štátom, a to z hľadiska štátneho režimu je Slovenská republika demokratickým právnym štátom.

* Dr. h. c. prof. JUDr. Jaroslav Chovanec, CSc. Katedra právnych a humanitných vied, Fakulta masmediálnej komunikácie UCM v Trnave.

Kľúčové slová:

Forma štátu, forma vlády, forma štátneho zriadenia, forma štátneho režimu, jednotný – unitárny štát, zložený štát, federácia, reálna únia, moderná únia, zväzy štátov, konfederácia, personálna únia, Slovenská republika

Form of the State of the Slovak Republic**Abstract:**

CHOVANEC, Jaroslav: *Form of the State of the Slovak Republic*. In the article “Form of the State of the Slovak Republic“ the author analyzes and evaluates the form of the state as an important constitutional state concept, which consists of three relatively separate concepts. The term “form of state” means the organization of the content of the state’s activities and the organization of state power and the regime of functioning, as well as its function as a state, through a system of state bodies and non-governmental organizations. We may understand the term of “Form of the state” in two ways. Firstly, in wider meaning, the form of the state represents the form of government, the form of system of government and the form of political regime. Secondly, in a more specific way, the form of the state is represented by the form of government. The author defines these important constitutional concepts using the theory of state and law, as well as the constitutional law. In the terms of these scientific and theoretical disciplines we understand the form of government as a ‘Structures of the highest state bodies, the way they are formed and the mutual relations between them’. The highest state bodies are: parliament, president and the government. Considering the form of government, we can divide states into monarchies and republics. The term “system of government” we recognize as the structure of the state, the organization of territory and citizenship and the principles of mutual relations between the state as a whole and the state-forming parts.

According to the form of the system of government we divide states into unitary states and federal states. The unitary state is characterized by an integral territory, which is divided only into administrative-territorial units which do not have the character of state units. The federal state, is characterized by a union of partially self-governing units (states) with state sovereignty. There are three forms of federal states: federations, real unions and modern unions. The author also discusses federalist theories in connection with the evaluation of the federation as a system of government. He also refers to confederation as a form of union of states which can protect themselves from the attack by common protection and can establish peace. At the same time, the states in confederation retain their sovereignty. The regime is in the article defined as a “methods of governing, methods of exercising state power. The regime means basically the same as the types of government. According to the regime we divide states into democratic states, non-democratic states and states with a hybrid regime. To sum up, the author states that Slovakia is, considering the form of government, republic. Slovakia is, according to the system of government, a unitary state, and it is also a democratic state ruled by law.

Key words:

form of state, form of government, state formation, form of regime, unitary state, federated state, federation, real union, modern union, unions of states, confederation, personal union, Slovak republic

Úvod

Úvodom sa žiada poukázať na skutočnosť, že v Slovenskej republike politici, poslanci, zástupcovia štátnych orgánov všetkých stupňov a tiež štátnici, používajú pojmy patriace do formy štátu, často nesprávne a s neznalosťou ich obsahu. Vzhľadom na túto skutočnosť sa ich autor spolu s redakciou rozhodli publikovať, a to podľa najnovších vedeckých poznatkov, a tak umožniť poznanie ich správneho obsahu vyššie uvedeným subjektom, ako aj širokej čitateľskej verejnosti.

Forma štátu

Úvodom tejto problematiky považujeme za potrebné a správne vysvetliť pojem formy štátu, ako jeden z významných fenoménov ústavného práva resp. štátovedy.

Pod formou štátu rozumieme organizáciu obsahu činnosti štátu a organizáciu štátnej moci a režimu jej fungovania, ako aj jeho funkcií štátu, a to prostredníctvom sústavy štátnych orgánov a neštátnych organizácií.¹ Pritom sa žiada poukázať na skutočnosť, že formu štátu chápeme v dvoch významoch, a to: „*Formu štátu v širšom slova zmysle, ktorá predstavuje formu vlády, formu štátneho zriadenia a štátny režim (popríklad politický režim). Formu štátu v užšom slova zmysle predstavuje forma vlády.*“² V tejto súvislosti sa žiada upozorniť na to, že: „*Tretou zložkou formy štátu je štátny režim, ktorý vyjadruje mechanizmus tvorby a realizácie štátnej moci. Do formy štátu je zaradovaný aj politický režim.*“³

Moderné demokratické štáty formu štátu a jej zložky zakotvujú v ústavách štátov, teda základných zákonoch štátu (ináč povedané v ohniskových právnych normách).

V súvislosti s formou vlády a jej podstatnými znakmi sa žiada upozorniť na skutočnosť, že definovanie pojmu štátny režim sa v odbornej literatúre vyskytuje rôzne. Autori učebnice *Teória štátu a práva* : autor Nesvadba, A. a Zachová, A. ho definujú takto: „*Štátny režim charakterizujú metódy uskutočňovania štátnej moci, t. j. metódy uskutočňovania základných (hlavných) funkcií štátu.*“⁴ Napríklad autori Brösl, A.,

1 Bližšie pozri: PRUSÁK, J. *Teória práva*. Bratislava : Právnická fakulta UK, 1997. s. 102 a nasl., ŠMIHULA, D. *Teória štátu a práva*. Bratislava : Epos, 2010. s. 111 a POSLUCH, M. – CIBULKA, E.: *Štátne právo Slovenskej republiky*. 2. vydanie. Šamorín : Heuréka, 2006. s. 12.

2 CHOVANEC, J. – PALÚŠ, I. *Lexikón ústavného práva*. Bratislava : Procom, 2004, s. 39 a ŠMIHULA, D. *Teória štátu a práva*. Bratislava : Epos, 2010. s. 111.

3 POSLUCH, M. – CIBULKA, E. *Štátne právo Slovenskej republiky*. 2. vydanie. Šamorín : Heuréka, 2006. s. 12.

4 NESVADBA, A. – ZACHOVÁ, A. *Teória štátu a práva*. Bratislava : Akadémia policajného zboru, 2008. s. 26.

Dobrovičová, G., Kanárik, I. „*štátny režim považujú za nič, že je už obsiahnutý v pojme formy vlády.*“⁵

V záujme lepšieho pochopenia pojmu štátny režim a jeho rozlíšenie od politického režimu, a tiež ako aj preto, že ho štátoveda „*zaraduje tiež do formy štátu*“, považujeme za potrebné tento pojem vysvetliť. Pod pojmom politický režim v podstate rozumieme: „*súhrn metód a spôsobov, ktorými vládnuca politická strana alebo koalícia strán uplatňuje politickú moc v spoločensko – politickom živote.*“⁶

Politický režim v podstate plní úlohu stability politického systému ako aj štátneho režimu, a to spolu s ústavným systémom, resp. s ústavou štátu. Pritom autor Šmihula, D. v učebnici Teória štátu a práva, okrem iného píše, že: „*Zložkami formy štátu sú:*

- a) *forma vlády,*
- b) *územno – organizačná štruktúra štátu (nazývaná aj štátne zriadenie),*
- c) *štátny režim,*
- d) *poprípade aj politický režim.*“

Ďalej píše, že: „*Prvé dva pojmy vyjadrujú statickú stránku formy štátu, zvyšné dva dynamickú. Sú určené predovšetkým právom, ale najmä v prípade dynamických zložiek aj faktickým stavom.*“⁷

Forma vlády

Nadväzujúc na vyššie uvedené skutočnosti považujeme za potrebné definovať si pojem formy vlády.

Formu vlády štátu chápeme ako: „*Štruktúru najvyšších štátnych orgánov, spôsob ich tvorenia a vzájomné vzťahy medzi nimi.*“⁸ Ide tu o tieto najvyššie štátne orgány: parlament, prezident a vláda štátu.

Podľa formy vlády delíme štáty na:

1. monarchie a 2. republiky.

1. *Monarchia* je charakteristická tým, že na jej čele stojí panovník, monarcha, ktorý získava úrad či moc – funkciu dedením, podľa rodu a uskutočňuje ju v zásade doživotne a nie je zo svojej funkcie zodpovedný.

Monarchie môžeme rozdeliť do piatich typov:

- a) *Stavovská monarchia:* znamená faktickú spoluprácu monarchu s privilegovanými skupinami obyvateľstva (šľachta, mešťania, duchovenstvo) tzv. stavmi reprezentovanými osobitnými stavovskými zhromaždeniami a sieťou vlastných orgánov a inštitúcií. Stavovské monarchie začali vznikať v Európe v 14. – 15. storočí.

5 BRÖSTL, A. – DOBROVIČOVÁ, G. – KANÁRIK, I. *Základy štátovedy*. Košice : PF UPJŠ, 2000, s. 62.

6 CHOVANEC, J. – PALÚŠ, I. *Lexikón ústavného práva*. Bratislava : Procom, 2004. s. 94.

7 ŠMIHULA, D. *Teória štátu a práva*. Bratislava : Epos, 2010. s. 111.

8 CHOVANEC, J. – PALÚŠ, I. *Lexikón ústavného práva*. Bratislava : Procom, 2004. s. 39, a tiež POSLUCH, M. – CIBULKA, E. *Štátne právo Slovenskej republiky*. 2. vydanie. Šamorín : Heuréka, 2006. s. 12 – 13.

- b) Absolutistická monarchia: bola typická pre európske štáty v 16. – 18. storočí a pre niektoré islamské krajiny (Saudská Arábia) doteraz. Všetka moc (zákonodarná, výkonná, súdna) je úplne v rukách panovníka.
- c) Dualistická monarchia: je prechodný stav medzi absolutistickou a konštitučnou monarchiou. V krajine existuje základná ústavná listina a volený parlament (obyčajne zastupujúci privilegovanú menšinu občanov), ktorý vydáva zákony. Panovník má však voči nim právo veta. Môže taktiež parlament rozpustiť a dočasne vládnuť aj bez neho. Panovník má právo zákonodarnej iniciatívy. Parlament je obyčajne dvojkomorový, pričom členstvo panskej snemovne menuje panovník, alebo členstvo v nej je dedičné. Dualistická monarchia bola typická pre začiatok 19. storočia, ale aj pre cárske Rusko medzi rokmi 1906 – 1917.
- d) Konštitučná monarchia: panovník je jeden z najvyšších štátnych orgánov, no jeho moc je silne oklieštená ústavou. Parlament je nielen zákonodarným orgánom, ale vzhľadom na to, že vláda potrebuje jeho dôveru, stáva sa aj rozhodujúcim mocenským orgánom (19. storočie: Holandsko, Belgicko, a tiež Francúzsko).
- e) Parlamentná monarchia, ktorá vznikla vývojom z konštitučnej monarchie, je typická pre všetky európske monarchie (s výnimkou Monaka, Lichtenštajnska a Vatikánu), pre Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska a ostatné členské štáty Britského spoločenstva národov (napr. Austrália, Kanada). V krajine je ústava a vláda formovaná parlamentom.⁹

2. *Republika* je taká forma vlády, resp. forma štátu, v ktorej existujú najvyššie štátne orgány – parlament ako najvyšší zastupiteľský orgán (ústavodarný a zákonodarný orgán) prezident ako hlava štátu a vláda ako najvyšší výkonný orgán moci. Republika ako forma štátu vytvára podmienky pre formálnu rovnosť občanov v štáte a spoločnosti ako aj platformu pre uplatňovanie demokratickej kontroly moci. V tejto súvislosti sa žiada poukázať na skutočnosť, že forma vlády vychádza z deľby štátnej moci. V parlamentnej forme vlády sa deľba moci uplatňuje a to tak, že sa do istej miery koncentruje v rukách parlamentu. V prezidentskej forme vlády sa deľba moci uplatňuje horizontálne a je doplnená tzv. systémom brzd a protiváh, ktoré majú garantovať ich rovnocenné a suverénne postavenie.¹⁰

Republika ako forma vlády má tieto formy: prezidentská republika, parlamentná republika a zmiešané formy vlády, a to sú: semiprezidentská republika, kancelárska republika a systém vlády parlamentu.

- a) Prezidentská forma vlády: tu má prezident silné postavenie, je hlavou výkonnej moci, teda predsedom (premiérom vlády), v zásade je volený priamo občanmi, má i zákonodarnú iniciatívu, menuje i členov vlády. Parlament nekontroluje priamo vládu, pritom ale vydáva zákony. Súdna moc kontroluje výkonnú

9 ŠMIHULA, D. *Teória štátu a práva*. Bratislava : Epos. 2010. s.116 – 117.

10 POSLUCH, M. – CIBULKA, Ľ. *Štátne právo Slovenskej republiky*. 3. vydanie. Šamorín : Právnická fakulta UK, 2009. s. 14.

aj zákonodarnú moc, a taktiež štátnu administratívu. Najtypickejším príkladom prezidentskej formy vlády sú Spojené štáty americké (USA).

- b) Parlamentná republika je typická tým, že vláda je v nej menovaná prezidentom, a to na základe výsledku parlamentných volieb. Vláda predstupuje po menovaní prezidentom do parlamentu v stanovenej lehote s vládnym programom a usiluje sa o dôveru parlamentu, t. j. žiada o schválenie vládneho programu. Vláda je politicky zodpovedná za svoju činnosť parlamentu. Parlament ako jediný vykonáva, resp. uskutočňuje ústavodarnú a zákonodarnú činnosť. Parlament môže vláde, ako aj jej členom, vysloviť nedôveru. Prezident republiky v parlamentnej forme vlády reprezentuje štát dovnútra, ako aj navonok a za určitých, v Ústave stanovených podmienok, môže rozpustiť parlament. Slovenská republika je parlamentnou republikou.
- c) Zmiešané formy vlády (alebo ináč hybridné formy vlády) sa vyskytujú v troch formách:
1. Semiprezidentská forma vlády je typická tým, že má posilnenie prezidenta, a to na úkor parlamentu (napr. Francúzsko po roku 1958).
 2. Kancelárska republika, ako forma vlády vychádza z modelu parlamentnej republiky, ale pritom kancelár má silné postavenie (napr. Nemecko).
 3. Systém vlády parlamentu ako forma vlády je charakteristická tým, že parlament má veľmi silné postavenie, a to na úkor výkonnej moci, teda vlády. Hlava štátu v tejto forme vlády má len reprezentatívnu právomoc (v zásade je volená parlamentom) a vláda je priamo podriadená parlamentu.

Okrem vyššie uvedených foriem vlády môžeme ešte uviesť špecifickú resp. osobitnú formu vlády, a to je diktatúra, ktorá je charakteristická tým, že porušuje základné ľudské práva a slobody občanov, a taktiež nerešpektuje demokratické mechanizmy fungovania štátu, resp. demokratickú tvorbu štátnej moci.

V štáte vládne samozvaný diktátor alebo samozvaná užšia skupina oligarchov, alebo dôstojnícka chunta – kamarila.¹¹

Forma štátneho zriadenia

Ďalšou zložkou formy štátu je forma štátneho zriadenia, ktorú okrem iného chápeme ako základnú zložku. Štátne zriadenie štátu v podstate tvorí územno-organizačná štruktúra štátu. V ústavnom práve (pôvodne štátne právo) používame pojem „štátne zriadenie.“ Taktiež sa používa i pojem „národnoštátne zriadenie.“ Pritom sa žiada poukázať na skutočnosť, že: „štátne zriadenie vyjadruje del'bu moci podľa organizácie územia, v ktorom pôsobia príslušné orgány štátnej moci a správy, resp. i orgány samosprávy.“

11 Blížšie pozri ŠMIHULA, D. *Teória štátu a práva*. Bratislava : Epos, 2010. s. 118. CHOVANEC, J. – PALÚŠ, I. *Lexikón ústavného práva*. Bratislava : Procom, 2004. s. 116 – 117; POSLUCH, M – CIBULKA, E. *Štátne právo Slovenskej republiky*. 3. vydanie. Šamorín : Právnická fakulta UK, 2009. s. 24 – 30; PRUSÁK J. *Teória práva*. Bratislava : Právnická fakulta UK, 1997. s.116 a nasl.

Pojem a formy štátneho zriadenia chápeme, resp. definujeme takto: „*Pod štátnym zriadením rozumieme štruktúru štátu, organizáciu územia a občianstva, a princípy vzájomných vzťahov medzi štátom ako celkom a štát skladajúcimi sa časťami.*“¹²

Pojem štátne, resp. národnoštátne zriadenie definujú autori Posluch, M. a Cibulka, E. v učebnici: „Štátne právo Slovenskej republiky“ širšie ako citovaní autori predmetného pojmu v predchádzajúcom texte. Podľa Poslucha a Cibulku predmetný pojem je definovaný takto: „*Štátne, resp. národno-štátne zriadenie môžeme chápať ako komplex, resp. systém vzťahov, ktoré určujú vnútornú štruktúru a organizáciu štátu, organizáciu jeho územia, komplex vzťahov medzi štátom ako celkom a jeho časťami, a vzťahy spojené so spôsobom realizácie práva národov na sebaurčenie.*“¹³

V súvislosti s hodnotením obidvoch definovaných pojmov treba upozorniť na skutočnosť, že každý z nich vyjadruje jeho podstatu, a to i napriek rozdielnej formulácii predmetných pojmov. Prvý z nich je jednoduchší, ale jeho pojmová podstata je zachovaná. Teda môžeme ich rovnocenne používať. Pritom treba poukázať, že druhý pojem je rozšírený o pojmový znak, a to o: „*vzťahy spojené so spôsobom realizácie práva národov na sebaurčenie.*“ Pojem národno-štátne zriadenie sa často v štátoprávnej odbornej literatúre používal najmä za existencie Česko – Slovenskej federácie – ČSFR (naposledy platil tento názov).

Podľa formy štátneho zriadenia (či národno-štátneho zriadenia) môžeme štáty rozdeliť na: unitárne štáty, zložené štáty a zväzy štátov.

1. *Unitárny štát* je charakteristický tým, že jeho štátne územie tvorí ucelený celistvý celok, ktorý sa vnútorne člení len na administratívno-teritoriálne jednotky (útvary), ktoré nemajú charakter štátnych útvarov a nie sú nositeľmi štátnej suverenity, a sú podriadené bezprostredne centru štátnej moci.

Unitárny štát je charakteristický i základnými znakmi, ktorými sa odlišuje od iných štátov. Ide o tieto základné znaky:

- a) jedna ústava – základný zákon štátu,
- b) jeden právny systém – právny poriadok,
- c) jeden systém, resp. sústava najvyšších štátnych orgánov,
- d) jedno – jediné štátne občianstvo,
- e) jeden systém štátnych symbolov.

Z histórie štátu na území Československej republiky vieme, že od jej vzniku až do 1. januára 1969 bola Československá republika unitárny štát. Od 1. januára 1969 bola Československá socialistická republika federáciou, a to až do jej zániku, t. j. do 1. januára 1993. Od 1. januára 1993 slovenský štát – Slovenská republika, ako bývalý subjekt Česko-slovenskej federácie (ČSFR), sa stal samostatným štátom – samostatnou Slovenskou republikou, ktorá od svojho vzniku je unitárnym štátom. Ďalej môžeme ako príklady unitárnych štátov uviesť tieto štáty: Maďarsko, Poľsko, Česko, Ukrajina (to sú susedné štáty SR); ďalej sú to: Švédsko a Fínsko.

12 CHOVANEC, J. – PALÚŠ, I. *Lexikón ústavného práva*. Bratislava : Procom, 2004. s. 39.

13 POSLUCH, M – CIBULKA, E. *Štátne právo Slovenskej republiky*. 2. vydanie. Šamorín : Právnická fakulta UK, 2006. s. 16.

Unitárne štáty môžeme ešte rozdeliť na:

- a) centralizované a
- b) decentralizované štáty.

a) Centralizovaný unitárny štát sa vyznačuje tým, že: „*Pre centralizovaný štát je charakteristická priama podriadenosť a priama zodpovednosť štátnych orgánov v nižších územných celkoch voči ústredným štátnym orgánom. Štátne orgány v centralizovanom štáte nemajú funkcionárov, ktorí sú im priamo podriadení a zodpovední za svoju činnosť. Jednotlivé územné časti štátu teda nemajú charakter územných autonómií, ani samosprávnych celkov.*“¹⁴

Pritom sa žiada upozorniť na skutočnosť, že ústredné štátne orgány môžu zasahovať do realizácie právomoci miestnych orgánov, a taktiež meniť, ako aj zrušiť ich rozhodnutia. Taktiež môžu regulovať činnosť miestnych orgánov, a to v zmysle ústavy a zákonov všeobecnými záväznými právnymi predpismi – nariadeniami a vyhláseniami, ako aj organizačnými aktmi. Ústredné štátne orgány voči miestnym orgánom majú i právo kontroly ich činnosti.

b) Decentralizovaný unitárny štát je charakteristický tým, že: „*V decentralizovanom štáte je určitý okruh právomocí ústredných štátnych orgánov vyňatý z ich pôsobnosti a prenesený na orgány miestnej samosprávy, ktoré tieto právomoci vykonávajú relatívne samostatne a na základe vlastnej iniciatívy. Delegácia právomoci a kompetencií na orgány miestnej samosprávy sa uskutočňuje na základe ústavy a zákonov, pričom tvorba orgánov miestnej samosprávy sa uskutočňuje nezávisle od ústredných štátnych orgánov – kreačná nezávislosť.*“¹⁵

V tejto súvislosti sa žiada poukázať na to, že: „*V rámci delegovanej právomoci a kompetencie neexistujú medzi ústrednými a miestnymi orgánmi vzťahy nadriadenosti a podriadenosti.*“¹⁶ Pritom môžeme konštatovať, že miestne orgány samosprávy uskutočňujú svoju činnosť nezávisle od ústredných štátnych orgánov, a tieto nemôžu zasahovať do ich vymedzenej právomoci. Pri unitárnom štáte môžeme ešte uviesť, že v rámci neho môže existovať i kombinovaný štát, ktorý je charakteristický tým, že: „*Absolútne centralizované a absolútne decentralizované štáty sa vyskytujú len celkom výnimočne, aj to len po určitú prechodnú dobu. V prípade kombinovanej organizácie štátu skôr ide o kombináciu prvkov centralizovaného štátu s prvkami decentralizovaného štátu s tým, že v konkrétnom časovom období môžu prevažovať prvky centralizácie alebo decentralizácie.*“¹⁷

Autonómia vzniká na základe ústavy, osobitným zákonom alebo štátom, a to v decentralizovanom alebo centralizovanom unitárnom štáte. Autonómia vzniká z rôznych dôvodov. Napríklad autonómia môže vzniknúť z týchto dôvodov: národnostných, náboženských, rasových, geografických, historických. Autonómia je charakteristická decentralizáciou spravovania určitej časti územia, a to väčšou právomocou, ako ostatné

14 NESVADBA, A. – ZACHOVÁ, A. *Teória štátu a práva*. Bratislava : Akadémia policajného zboru, 2008. s. 78.

15 Tamtiež, s. 79.

16 PRUSÁK, J. *Teória práva*. Bratislava : Právnická fakulta UK, 1997. s. 156.

17 NESVADBA, A. – ZACHOVÁ, A. *Teória štátu a práva*. Bratislava : Akadémia policajného zboru, 2008. s. 80.

administratívno-územné jednotky v unitárnom štáte, alebo v príslušnom subjekte zloženého štátu, resp. vo federatívnom štáte. Autonómia nenarušuje jednotu – celistvosť unitárneho štátu. Vláda v unitárnom štáte rozhoduje o postavení autonómnych útvarov, teda o autonómii v štáte. V súčasnosti existujú tieto formy autonómie: kultúrna, školská, politicko-administratívna a národnostná. Tieto autonómne útvary majú určitú samostatnosť v rozhodovaní v uvedených oblastiach a v niektorých prípadoch môže byť rozšírená i na oblasť súdnu, cestovného ruchu a regionálneho plánovania. Autonómie majú i svoju štruktúru orgánov. Pritom môžeme uviesť, že existujú aj tzv. silné autonómie, ktoré majú celú radu orgánov, a to parlament, vládu, súdnictvo, políciu a môžu mať i iné orgány a organizácie. Právomoc týchto orgánov je označovaná ústavou unitárneho štátu alebo členského subjektu vo federácii. V súčasnosti existujú autonómie v týchto štátoch: v Rusku, Izraeli, Taliansku (Sicília, Južné Tirolsko), v Španielsku (Katalánsko), vo Francúzsku (Korzika), popřípade i v iných štátoch.¹⁸ V Rusku (RFR) sú to autonómne republiky (RFR), autonómne oblasti a autonómne okruhy.

2. *Zložený štát* je charakteristický tým, že jeho časti tvoria samostatné štátne útvary, ktoré sú nositeľmi znakov štátu, t. j. najmä suverenity štátu.

Zložený štát pozná, resp. má tri základné formy: federácie, reálne únie a moderné únie.

Pri hodnotení, ako aj rozdelení zloženého štátu považujeme za potrebné poukázať na rozdielnosť medzi unitárnym (jednotným) a zloženým štátom, ktorá sa vyznačuje týmito skutočnosťami, či znakmi:

- a) Zložený štát má dvojitú sústavu najvyšších orgánov štátu, viac ako jednu ústavu (podľa toho, koľko subjektívna je federácia – najmenej dve ústavy) a dvojitú sústavu štátnych symbolov.
- b) Zložený štát sa skladá z dvoch alebo z viacerých štátov, ktoré prostredníctvom federálnej štátnosti realizovali právo na sebaurčenie a uplatnili i svoju národnú štátnosť v spoločensko-politickej a ústavno-právnej praxi.
- c) Zložený štát je založený zmluvou, alebo na základe ústavy.
- d) Zložený štát má dvojkomorový parlament, v prípade federácie jedna komora je vytvorená zo zástupcov členských štátov.
- e) V zloženom štáte je rozdelená právomoc a kompetencia medzi federálne orgány a orgány členských štátov.¹⁹

Federácia

V zloženom štáte je federácia v súčasnom období najrozšírenejšou formou štátneho zriadenia – resp. ako federatívny štát.

Federácia predstavuje formu zloženého štátu, ktorý sa skladá z dvoch alebo viacerých štátnych útvarov spojených do väčšieho celku. Štáty, ktoré sa spájajú do federácie, časť svojich práv postupujú v prospech federácie. Môže sa tak stať na základe medzinárodnej

18 Bližšie pozri: NESVADBA, A. – ZACHOVÁ, A. *Teória štátu a práva*. Bratislava : Akadémia policajného zboru, 2008. s. 80 – 81, PRUSÁK, J. *Teória práva*. Bratislava : Právnická fakulta UK, 1997. s. 157, ŠMIHULA, D. *Teória štátu a práva*. Bratislava : Epos, 2010. s. 121 – 122.

19 PRUSÁK, J. *Teória práva*. Bratislava : Právnická fakulta UK, 1997. s. 157.

zmluvy medzi dvomi, alebo viacerými pôvodne samostatnými štátmi. Táto zmluva rieši základné podmienky spojenia federácií, ktoré sú potom zakotvené v ústave federácie. Iný spôsob vzniku federácie je rozdelenie pôvodne unitárneho štátu napríklad Česko – Slovenska v roku 1968 na dva, alebo viacero členských štátov federácie, a to spravidla podľa princípu národného, geografického alebo administratívneho. Kompetencie medzi členskými štátmi federácie a federáciou sa vymedzia v ústave (ústavnom zákone) pri rozdelení pôvodne unitárneho štátu. Výkon najvyššej štátnej moci v rámci federácie je rozdelený medzi ústredné (federálne) orgány a orgány členských štátov federácie. Vo federácii bývajú spravidla vyhradené niektoré najdôležitejšie otázky ako sú medzinárodné vzťahy, obrana, mena a pod. V niektorých prípadoch majú členské štáty federácie aj určitú obmedzenú medzinárodno-právnu subjektivitu. Rozsah kompetencií daných na jednej strane federácie a na druhej členským štátom nie je v konkrétnych prípadoch rovnaký, ale vyskytujú sa federácie viac alebo menej centralizované, či decentralizované. V každom prípade je však pre federáciu charakteristická koexistencia zvrchovanosti federácie so zvrchovanosťou členských štátov federácie, existencia zákonodarných, výkonných a súdnych orgánov federácie a členských štátov, jestvovanie ústavy federácie a ústavy členských štátov, existencia federálnej komory, ktorá ako jedna z komôr zákonodarného zboru tvorí sa rovnakým počtom zástupcov z každého členského štátu bez ohľadu na počet obyvateľstva a veľkosť územia členského štátu, a koexistencia – štátneho občianstva členských štátov so štátnym občianstvom federálneho štátu.²⁰ Československá socialistická republika od 1. januára 1969 až do 31. decembra 1992 bola federatívnym štátom, t. j. až do jeho zániku. ČSSR mala i zmenený názov Česká a Slovenská Federatívna republika (ČSFR).

Federalistické teórie

Nadväzujúc na vymedzenie, či definovanie pojmu federácia ako zloženého štátu, ako aj jeho charakteristických podstatných znakov, ktorými sa odlišuje od unitárneho – jednotného štátu potrebujeme za potrebné rozobrať a zhodnotiť základné federalistické teórie, ktoré sa vyvíjali od vzniku a cez fungovania federatívneho štátu.

Suverenita vo federatívnom štáte a s ňou nevyhnutne súvisiaca otázka rozdelenia kompetencie medzi federáciu a jej subjekty predstavuje meritórny problém federalizmu od jeho vzniku až po súčasnosť. V historickej postupnosti sa vyvinulo veľa teórií zaoberajúcich sa uvedenou problematikou, ktoré svojim dosahom viac, či menej ovplyvnili ústavnú a politickú prax federatívnych štátov.

Historicky jednou z prvých koncepcií vo vzťahu k naznačenej problematike je teória delenia suverenity, ktorá sa bezprostredne viaže k organizačnej výstavbe USA koncom 18. storočia. Vychádza z učenia Charlesa Montesquieua, ktorý svojou teóriou existencie troch od seba nezávislých mocí v štáte pripustil vlastne možnosť konštrukcie delenia suverenity v horizontálnom smere. Delenie suverenity v tomto smere však súčasne utváralo možnosti pre úvahy smerujúce k jej deleniu i v zmysle vertikálnom. Tieto závery z Montesquieuhovej teórie vytvorili aj tvorcovia americkej ústavy (na európskom kontinente medzi najvýznamnejších predstaviteľov teórie delenia suverenity patrili: francúzsky politik A. Toquevill a zástupcovia nemeckej právnej teórie G. Waitz

a R. Maunz) a vyzdvihli potrebu rozdelenia suverenity vo vertikálnom smere medzi centrom a miestami.

Za centrum pokladali federálne štátne orgány, miestami rozumeli štátne orgány členských štátov.

Prijatím ústavy USA v roku 1787 sa teória delenia suverenity stala oficiálnou doktrínou uplatňovanou v americkej federácii. Podstata teórie delenia suverenity vychádza z predstavy, podľa ktorej v jedinom federatívnom štáte súčasne existuje niekoľko ďalších členských štátov, ktoré majú rovnako ako federatívny štát najvyššiu štátnu moc a sú nezávislé.

Ďalšiu skupinu tvoria predstavitelia teórie suverenity členských štátov vo – federácii (najmä J. Calhoun a M. Seydel). Vznik tejto teórie sa časovo spája s kryštalizáciou názorov na federáciu v USA a v Európe sa viaže k dotváraniu štátneho zriadenia (členenia štátu) v Nemecku. Predstavitelia tejto teórie tvrdia, že suverenity je svojou podstatou nedeliteľná a každé jej rozdelenie by zároveň znamenalo jej zničenie. Preto suverenity nemôže patriť zväzu, ale iba jeho subjektom, ktoré sú jej originálnymi nositeľmi. Členské štáty nemôžu byť vstupom do zväzu zbavené suverenity, pretože potom by nový štátny útvar nebol zväzkom štátov, ale šlo by jednoznačne o centralistický štát.

Rozvoj ekonomického potenciálu federalistických štátov, ako aj posilňovanie ich hospodárskych základov bol doprevádzaný vznikom a sprevádzaním centralistických teórií federalizmu. Najviac sa rozvinuli v nemeckej štátovede, kde ich prezentovali hlavne P. Laband a F. Jellinek, ktorí nepovažovali suverenity za ostatný a charakteristický znak štátu, ale za rozhodujúcu považovali iba skutočnosť, či daný štát alebo územný útvar má „vlastné právo“. Existenciu takéhoto práva pokladali za atribút štátu, ktorý sa v praxi realizuje cez legislatívnu činnosť, t.j. vydávaním právnych noriem. Existencia „vlastného práva“ v jednotlivých štátoch federácie, t.j. vláda na základe vlastných zákonov je charakteristická aj pre nesuverénne štáty, za ktoré pokladali členské štáty federácie. Spoločným znakom centralistických teórií federalizmu je teda odmietnutie suverenity členov a priznanie tohto atribútu len federácii, ide vlastne o posilňovanie centra na úkor subjektov zväzu.

V súčasnej dobe sa možno stretnúť s dualistickými teóriami federalizmu. Tieto charakterizujú princíp federalizmu ako metódu rozdelenia moci, v súlade s ktorou aj federálna moc aj moc členských štátov – každá vo vlastnej réžii – sú koordinované a nezávislé jedna od druhej. Toto rozdelenie sa opiera o rovnováhu moci vo federatívnom štáte s tým, že ani federatívna moc, ani moc subjektov federácie nie sú si navzájom podriadené. Základným kritériom pri posudzovaní otázky, či ide o federatívny štát je, či sa rozdelenie moci v danom štáte opiera o koordináciu a nezávislosť alebo nie.

Súčasnými sú aj kooperatívne teórie federalizmu, ktoré sú konštruované na solidárnosti federácie a jej členov. V súlade s týmito teóriami medzi orgánmi federácie a jej členmi vzniká kooperácia založená na rozdelení funkcií. Vzťahy medzi nimi sa organizujú v úzkej súčinnosti založenej na rovnosti záujmov. Vedúca úloha v tejto spolupráci patrí federácii, ktorá je predstaviteľom „všeobecného záujmu,“ avšak aj členovia federácie – ako partneri, sa zúčastňujú na realizácii celoštátnych úloh.

Na záver tejto časti môžeme konštatovať, že federalistické teórie vo svojom vývoji určitým spôsobom ovplyvňovali vzájomné vzťahy medzi federáciou (jej štátnymi orgánmi) a členskými štátmi (a ich štátnymi orgánmi), ako aj rozdelenie ich právomoci,

či kompetencie vo federatívnom štáte, a v konečnom dôsledku ovplyvňovali i ich činnosť a fungovanie v spoločensko-politickej a ústavno-právnej praxi. Pritom sa žiada poukázať na skutočnosť, že národno-štátnu výstavbu a fungovanie federatívnych štátov ovplyvňovali i ich ústavno-právne a organizačno-politické výstavbové princípy, ktoré sa navzájom odlišovali v kapitalistických federatívnych štátoch a vo federatívnych bývalých socialistických štátoch. V socialistických federatívnych štátoch, ako boli Zväz sovietskych socialistických republík (ZSSR), Socialistická federatívna republika Juhoslávie (SFRJ) a Česká a Slovenská Federatívna Republika – ČSFR (to bol posledný názov), a predtým Československá socialistická republika – československá federácia. Dôvodom ich vzniku bolo riešenie ich národnostnej otázky, a to na princípoch proletárskeho, či socialistického internacionalizmu. Federácie v kapitalizme vznikali a boli budované na iných princípoch a neriešili národnostnú otázku. Socialistická štátoveda dôvod ich vzniku tvrdila, že cieľom ich vzniku sa sledovalo odstránenie všetkých geografických, hospodárskych a iných prekážok, ktoré bránili pri utvorení byrokraticko-centralistického štátu.

Okrem vyššie rozobratých a zhodnotených federalistických základných teórií môžeme ešte aspoň spomenúť, že existujú i nihilistické federalistické teórie (G. Schelle).²¹

Reálna únia

Reálna únia je zloženým štátom, ktorý je charakteristický existenciou spoločnej hlavy štátov a niektorými spoločnými orgánmi, ktoré majú právomoci a kompetencie spoločne v oblasti financií, obrany a zahraničných vecí. Napríklad v spoločných veciach je potrebný súhlas parlamentov všetkých členských štátov únie. Ak sa nedosiahne spoločné súhlasné rozhodnutie, potom rozhoduje (spoločný výbor) spoločný ústredný orgán (delegácia zo zástupcov parlamentov členských štátov). Z histórie poznáme najmä tieto príklady reálnej únie: Rakúsko – Uhorsko (od roku 1867 – 1918), Dánsko – islandská únia (v rokoch 1800 – 1918), Štátne spoločenstvo Srbska a Čiernej Hory (od roku 2003 – 2006), atď.

Moderná únia

Moderná únia je charakteristická tým, že vznikla po rozpade koloniálneho systému, a to integráciou bývalých koloniálnych mocností a kolónií. Tento proces vzniku sa uskutočnil po druhej svetovej vojne. Ako príklad na modernú úniu môžeme uviesť aspoň tieto dve moderné únie: Britské spoločenstvo národov Commonwealth, a tiež je to Spoločenstvo krajín pridružených k Francúzsku (ide o tieto pridružené krajiny: Tunís, Maroko, Kambodža, Vietnam a Laos). Veľká Británia a Francúzsko si zachovali kontrolu nad obranou a menovými a zahraničnými vecami.²²

21 Porovnaj: TRELKA, R. – CHOVANEC, J. *Nové štátoprávne usporiadanie ČSSR*. Bratislava : Smena, 1971. s. 7 – 40; Taktiež CHOVANEC, J. – PALÚŠ, I. *Lexikón ústavného práva*. Bratislava : Procom, 2004. s. 35 – 47.

22 PRUSÁK, J. *Teória práva*. Bratislava : Právnická fakulta UK, 1997. s. 158; ŠMIHULA, D. *Teória štátu a práva*. Bratislava : Epos, 2010. s.123 – 124.

Zväzy štátov

Zväzy štátov reprezentuje vlastne nadštátne spojenie štátov. Z histórie môžeme poukázať, že takýmto nadštátnym spojením štátov v rokoch 1778 – 1787 boli Spojené štáty americké, keď tvorili „konfederáciu“. Taktiež to bolo Švajčiarsko (1847) a Nemecký spolok v rokoch 1815 – 1861.²³

Konfederácia

Konfederácia je: „*forma spojenia štátov, ktoré sa spojili za účelom zvlášť vyhradených vecí (napríklad spoločná obrana pred napadnutím a zabezpečenie mieru vnútri konfederácie). Zúčastnené štáty si pritom zachovávajú svoju suverenitu (majú vlastné štátne občianstvo, vlastnú armádu len pod vlastným velením atď.). V konfederácii niet spoločnej ústavy. Existujú v nej síce spoločné orgány (napr. kongres delegátov konfederovaných štátov), ale rozhodnutia spoločného orgánu sú pre jednotlivé členské štáty záväzné len vtedy, keď ich potvrdia najvyššie orgány príslušného štátu. Všetky rozhodnutia týkajúce sa konfederácie sú účinné len vtedy, keď ich schvália všetky členské štáty konfederácie. V konfederácii nie sú spoločné zákonodarné a výkonné orgány.*“²⁴

Personálna únia

Personálna únia je charakteristická tým, že štáty, ktoré sa spojili do tejto únie majú spoločnú hlavu štátu, ale iné spoločné orgány nemajú. Ide vlastne o spojenie samostatných suverénnych štátov, a to iba prostredníctvom hlavy štátu. Teda personálna únia patrí medzi nadštátne spojenie štátov.

V tejto súvislosti sa žiada poukázať na významnú skutočnosť, že medzi nadštátne združenia, resp. spojenie štátov patrí v súčasnosti Európska únia. Ďalej môžeme uviesť, že medzi nadštátne spojenia v súčasnosti patrí napríklad i Organizácia spojených národov (OSN).²⁵

Štátny režim

Štátny režim je tret'ou zložkou formy štátu. Môžeme ho definovať takto: „*Štátnym režimom rozumieme metódy vládnutia, metódy výkonu štátnej moci, to znamená spôsob, ako sa štátna moc vykonáva. Štátny režim sa v zásade rovná metódam vládnutia.*“²⁶

Podľa toho, ako je uplatňovaná, resp. vykonávaná štátna moc, a to buď demokraticky alebo nedemokraticky, alebo hybridne, t. j. čiastočne demokraticky a čiastočne nedemokraticky, môžeme štátny režim rozdeliť na:

- a) demokratický,
- b) nedemokratický,
- c) kombinovaný (niektorí autori uvádzajú štátny režim hybridný).

23 PRUSÁK, J. *Teória práva*. Bratislava : Právnická fakulta UK, 1997. s. 158; ŠMIHULA, D. *Teória štátu a práva*. Bratislava : Epos, 2010. s. 128 a nasl.

24 CHOVANEC, J. – PALÚŠ, I. *Lexikón ústavného práva*. Bratislava : Procom, 2004. s. 57 – 58.

25 PRUSÁK, J. *Teória práva*. Bratislava : Právnická fakulta UK, 1997. s. 158; ŠMIHULA, D. *Teória štátu a práva*. Bratislava : Epos, 2010. s. 128-129.

26 PRUSÁK, J. *Teória práva*. Bratislava : Právnická fakulta UK, 1997. s. 160.

Demokratický štátny režim

Demokratický štátny režim je charakteristický týmito princípmi, či znakmi:

- „1. *Štátna moc sa uskutočňuje iba na základe práva a v medziach práva (princíp limitovanej moci).*
2. *Princíp limitovanej väčšiny.*
3. *Štátna moc právne a fakticky garantuje ľudské práva a slobody a zakotvuje ich v ústave štátu.*
4. *Štátna moc právne garantuje fungovanie trhovej ekonomiky.*
5. *Štátna moc vzniká z vôle občanov v slobodných demokratických voľbách, ktoré sú všeobecné, rovné, priame s tajným hlasovaním.*
6. *Existuje súdna kontrola ústavnosti a zákonnosti.*
7. *Princíp zákonnosti, stabilita verejného poriadku a vedomie právnej istoty u prevažnej časti spoločnosti.*
8. *Štát vytvára právne garancie slobodného náboženského, politického i záujmového združenia. Politické strany, cirkevné korporácie, ani záujmové spolky však nesmú stáť nad štátnymi orgánmi.*
9. *Jednotlivé druhy štátnej moci realizujú oddelene orgány štátu, buď na základe princípu konkurencie jednotlivých moci (prezidentská forma vlády) alebo na princípe ich spolupráce (parlamentná forma vlády).*
10. *Štátna moc garantuje slobodu vyznania, presvedčenia a pluralitu ideológií.*“²⁷

Uvedené princípy, ktoré charakterizujú demokratický štátny režim v podstate korešpondujú, resp. sa zhodujú s právnym štátom.

V tejto súvislosti môžeme poukázať, že demokratický štátny režim pri realizácii niektorých štátnych funkcií používa i právne metódy, ako sú napr. tlač, rozhlas, televízia – teda médiá, a taktiež školstvo a osvetu, a to na uplatňovanie verejnej mienky, ako aj na pestovanie právneho vedomia u občanov, resp. i politikov a štátnikov. Demokratický štátny režim predpokladá na jednej strane demokratické usporiadanie a fungovanie samotnej štátnej moci – teda štátnu demokraciu, a na druhej strane predpokladá demokratické usporiadanie a fungovanie spoločnosti – teda spoločenskú demokraciu.²⁸ Slovenská republika ako samostatný štát je demokratickým právnym štátom.

Nedemokratický štátny režim

Nedemokratický štátny režim je charakteristický nedemokratickými metódami uskutočňovania štátnej moci. Nedemokratické štátne režimy uplatňujú štátnu moc najmä utlačovateľskými a násilníkymi metódami, v niektorých nedemokratických štátnych režimoch sa štátna moc uplatňuje drasticky – teda i terorom.

Nedemokratický štátny režim okrem už vyššie uvedeného je typický týmito znakmi:

- „1. *Totalitnou ideológiou.*
2. *Existenciou jedinej politickej strany (niekedy nazývanej štátostranou).*
3. *Existenciou tajnej polície.*

27 KRSKOVÁ, A. – JÁNOŠÍKOVÁ, E. – VACULÍKOVÁ, N. *Základy teórie štátu*. Bratislava : Akadémia policajného zboru, 1998. s.78.

28 Tamtiež, s. 79.

4. *Monopolom strany a vlády nad prostriedkami masovej komunikácie, najmä nad tlačou, rozhlasom a televíziou.*
5. *Celospoločenským plánovaním, direktívnym riadením a byrokratickou kontrolou vo všetkých oblastiach národného hospodárstva, výchovy, kultúry a rozvoja.*
6. *Nerešpektovaním slobody trhovej ekonomiky.*
7. *Tým, že štátna moc buď vôbec negarantuje ľudské práva (fašistický režim), alebo ich len v obmedzenej miere v podobe tzv. občianskych práv (komunistické režimy).“²⁹*

Nedemokratické štátne režimy v historickom vývoji dostávali tieto označenia, resp. pomenovania: totalita, diktatúra, despócia, tyrania, autoritatívny štát, a pod. Pri nedemokratických štátnych režimoch sa stretávame i s pojmami: absolutizmus, monokracia, aristokracia, plutokracia, oligarchia a tzv. totalitná diktatúra.³⁰

Kombinovaný štátny režim

Kombinovaný štátny režim je charakteristický tým, že sa štátna moc v štáte uplatňuje, a to buď čiastočne demokraticky a čiastočne nedemokraticky, alebo sa štátna moc uskutočňuje tak, že jedna metóda uplatňovania štátnej moci prevažuje nad druhou metódou štátnej moci a môže to byť i opačne. Pri kombinovanom štátnom režime sa štátna moc môže ešte uskutočňovať i tou metódou, že je kombinovaná demokratická metóda s nedemokratickou metódou uplatňovania štátnej moci v štáte.³¹

Pri ukončení problematiky štátneho režimu považujeme za potrebné upozorniť na skutočnosť, že so štátnym režimom súvisí politický režim v štáte. Jeho pojem je charakteristický tým, že: „*Politický režim (je vlastne) kvalitatívne určený politický systém. Určuje ho charakter ústavy alebo vládnucej ideológie, čomu je prispôbený celý politický systém. Jeho úlohou je stabilizovať základné postuláty režimu, teda sú z neho vyňaté komponenty, ktoré by ho mohli radikálne ohroziť (napr. v Európe sú zakázané fašistické strany, v nedemokratických režimoch môžu byť zakázané strany opozičné). Pod politickým režimom v podstate rozumieme súhrn metód a spôsobov, ktorými vládnuca politická strana alebo koalícia politických strán uplatňuje politickú moc v spoločensko-politickom živote.*“³²

Pri vymedzení, či definovaní politického režimu sa žiada zdôrazniť významnú skutočnosť a to, že „*politický režim je širší ako štátny režim. Zahŕňa totiž aj činnosť iných neštátnych politických subjektov, politických strán a hnutí, cirkví, odborov, lobistických skupín, a pod.*“ Pritom treba uviesť, že: „*Aj pojmy právny, resp. policajný štát môžu byť považované za charakteristiku štátneho režimu.*“³³

29 KRSKOVÁ, A. – JÁNOŠÍKOVÁ, E. – VACULÍKOVÁ, N. *Základy teórie štátu*. Bratislava : Akadémia policajného zboru, 1998. s. 81 – 82.

30 Tamtiež, s. 81 – 82.

31 Tamtiež, s. 82. Okrem citovaných autorov predmetnej problematike významnú pozornosť venoval i autor ŠMIHULA, D. *Teória štátu a práva*. Bratislava : Epos, 2010. s. 131 – 136.

32 CHOVANEC, J. – PALÚŠ, I. *Lexikón ústavného práva*. Bratislava : Procom, 2004. s. 94.

33 ŠMIHULA, D. *Teória štátu a práva*. Bratislava : Epos, 2010. s. 131 – 136.

Záver

Záverom nášho článku môžeme konštatovať, že definovaním a zhodnotením obsahu formy štátu ako zložitého štátoprávneho pojmu, skladajúceho sa z troch relatívne samostatných pojmov (formy vlády, formy štátneho zriadenia a štátneho režimu, resp. i politického režimu), ktoré sú vlastné i Slovenskej republike, umožňujú našim čitateľom najmä rozšíriť si vedomosti a poznanie o forme štátu Slovenskej republiky. Pritom treba upozorniť na skutočnosť, že z hľadiska formy vlády je Slovensko republikou, a podľa štátneho zriadenia je Slovenská republika jednotným unitárnym štátom, a podľa štátneho režimu je Slovenská republika demokratickým právnym štátom.

Literatúra:

- BRÖSTL, A. – DOBROVIČOVÁ, G. – KANÁRIK, I. 2000. *Základy štátovedy*. Košice : PF UPJŠ, 2000. 190 s. ISBN 80-7097-415-X.
- FÁBRY, B. – KASINEC, R. – TURČAN, M. 2017. *Teória práva*. Bratislava : Wolters Kluwer 2017. 321 s. ISBN 978-80-571-0127-7.
- CHOVANEC, J. 2002. *Ústava SR – základný zákon štátu*. Bratislava : Procom, 2002. 615 s. ISBN 80-85717-06-9.
- CHOVANEC, J. – PALÚŠ, I. 2004. *Lexikón ústavného práva*. Bratislava : Procom, 2004. 261 s. ISBN 80-85717-13-1.
- GIBA, M. 2019. *Ústavné právo*. Bratislava : Wolters Kluwer SR, 2019. 481 s. ISBN 978-80-571-0086-7.
- KRŠKOVÁ, A. – JÁNOŠÍKOVÁ, E. – VACULÍKOVÁ, N. 1998. *Základy teórie štátu*. Bratislava : Akadémia policajného zboru, 1998. 44 s.
- NESVADBA, A. – ZACHOVÁ, A. 2008. *Teória štátu a práva*. Bratislava : Akadémia policajného zboru, 2008. 209 s. ISBN 978-80-8054-447-8.
- POSLUCH, M. – CIBULKA, E. 2006. *Štátne právo Slovenskej republiky*. 2. vydanie. Šamorín : Heuréka, 2006. 336 s. ISBN 80-89122-31-0.
- POSLUCH, M. – CIBULKA, E. 2009. *Štátne právo Slovenskej republiky*. 3. vydanie. Šamorín : Právnická fakulta UK, 2009. 341 s. ISBN 978-80-89122-56-1.
- PRUSÁK, J. 1997. *Teória práva*. Bratislava : Právnická fakulta UK, 1997.
- ŠMIHULA, D. 2010. *Teória štátu a práva*. Bratislava : Epos, 2010. 400 s. ISBN 978-80-80578-54-1.
- TRELKA, R. – CHOVANEC, J. 1971. *Nové štátoprávne usporiadanie ČSSR*. Bratislava : Smena, 1971.

Summary: Form of the State of the Slovak Republic

By defining and evaluating the content of the form of the state as a complex state law concept, consisting of three relatively separate concepts (forms of government, forms of state establishment and state regime, or political regime), which are specific to the Slovak Republic, allow our readers in particular to expand knowledge and understanding of the form of the state of the Slovak Republic. At the same time, it should be noted that in terms of the form of government, Slovakia is a republic, and according to the

state establishment, the Slovak Republic is a single unitary state, and according to the state regime, the Slovak Republic is a democratic state governed by the rule of law.

Dr. h. c. prof. JUDr. Jaroslav Chovanec, CSc.
Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave
Fakulta masmediálnej komunikácie, Katedra právnych a humanitných vied
Nám. J. Herdu 2
917 01 Trnava
Slovenská republika
sintec@stonline.sk

Obsah článku podlieha licencií Creative Commons Attribution 4.0 International Licence CC BY (Jaroslav Chovanec).